

Sygn. akt I 1 Ca 58/21, I 1 Cz 128/19

POSTANOWIENIE

Dnia 1 kwietnia 2021 r.

Sąd Okręgowy we Włocławku Sekcja Odwoławcza I Wydziału Cywilnego

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Mariusz Nazdrowicz
Sędziowie:	SO Lucyna Samolińska SO Aneta Sudomir - Koc
Protokolant:	st. sekr. sądowy Małgorzata Dybowska-Pyrek

po rozpoznaniu w dniu 1 kwietnia 2021 r. we Włocławku

na rozprawie

sprawy z wniosku G. S., D. S., P. S. i D. K.

z udziałem M. K. (1), A. S., A. Z. i P. Z.

o rozgraniczenie

na skutek apelacji wnioskodawców G. S., D. S., P. S.

od postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku

z dnia 5 września 2017 roku, sygn. akt I Ns 84/13

oraz zażalenia wnioskodawców G. S., D. S., P. S.

od rozstrzygnięcia o kosztach sądowych zawartego w punkcie II (drugim) postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 5 września 2017 roku,

sygn. akt I Ns 84/13

postanawia:

1. sprostować niedokładność w komparycji postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 5 września 2017 r. sygn. akt I Ns 84/13 w ten sposób, że po słowach : „, z wniosku I. S.” wpisać „, i D. K.” wykreślając D. K. jako uczestnika postępowania;
2. uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu we Włocławku pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego;
3. odrzucić zażalenie.

UZASADNIENIE

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy we Włocławku zaskrzonym postanowieniem dokonał rozgraniczenia nieruchomości oznaczonych geodezyjnie jako działki (...) położone przy ulicy (...) od numeru (...) w miejscowości K. gmina W. w ten sposób, że linia graniczna pomiędzy działkami:

- (...) i (...) ma przebiegać wg. prostych połączeń między punktami granicznymi (...)

- (...) i (...) ma przebiegać wg. prostych połączeń między punktami granicznymi

(...)

- (...) i (...) ma przebiegać wg. prostych połączeń między punktami granicznymi

(...), (...), (...)

oznaczonymi kolorem czerwonym w opinii i na mapie biegłego geodety T. D. z „10 lipca 2017 r.” wg. załącznika nr 1 (wariant I), która to mapa stanowi integralną część orzeczenia. W punkcie II nakazał pobrać od wnioskodawczyni I. S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego we Włocławku kwotę 2362,39 zł tytułem wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa, a w punkcie III nakazał pobrać od M. K. (1), A. S., A. Z. i P. Z. po 590,59 zł tytułem pozostałej części tych kosztów. U podstaw tego rozstrzygnięcia leży następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

Wskazane w sentencji postanowienia z 5 września 2017 roku nieruchomości gruntowe są położone w miejscowości K. powiat (...). Właścicielem nieruchomości oznaczonej numerem geodezyjnym (...) jest I. S.. Nieruchomość objęta księgą wieczystą (...) (numer geodezyjny (...)) stanowi własność uczestników M. K. (1) i A. S., którzy nabyli ją w spadku po swoich rodzicach J. i J. małż. S.. Przed granicą z działką (...) znajduje się ogrodzenie z metalowej siatki. Nieruchomość posiadająca księgę wieczystą (...) jest własnością D. K.. Pierwotnie działki (...) stanowiły jedną nieruchomość oznaczoną numerem geodezyjnym (...), która była własnością M. K. (3). Postanowieniem z dnia

20 lutego 2002 roku, sygn. akt I Ns 1674/00, Sąd Rejonowy we Włocławku dokonał po nim działu spadku poprzez fizyczny podział nieruchomości i tak doszło do utworzenia dwóch nieruchomości o numerach geodezyjnych (...). Właścicielem nieruchomości posiadającej księgę wieczystą (...) (w skład której wchodzi m.in. działka o numerze geodezyjnym (...)) są A. i P. małż. Z.. Przy granicy z nieruchomości (...) częściowo znajduje się budynek mieszkalny i gospodarczy.

Postępowanie rozgraniczeniowe przed organem administracyjnym zostało zainicjowane w 1994 roku na skutek wniosku złożonego przez I. S., J. B. i S. K.. Dotyczyło ono wówczas nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) (podział nastąpił 8 lat później). W dniu „13 sierpnia 2001r.” roku dokonano wyniesienia w terenie granic nieruchomości określonych w treści postanowienia Sadu Rejonowego we Włocławku z 20 lutego 2002 roku. W dniu 24 czerwca 2003 roku została wydana decyzja administracyjna zatwierdzająca granice nieruchomości oznaczonej jako działka (...) w sposób bliżej w niej określony. Na skutek sprzeciwu I. S. została wydana decyzja o umorzeniu postępowania administracyjnego. Prawidłowy przebieg linii granicznych wyznaczył biegły geodeta T. D. w opinii z „10 lipca 2017 r.” w wariantie I.

Mając na względzie powyższe ustalenia Sąd I instancji przede wszystkim podkreślił, że spór w przedmiotowej sprawie dotyczył ustalenia granicy między nieruchomościami oznaczonymi jako działki (...). I. S. de facto nie pozostawała w sporze odnośnie granicy z działką (...) „jednak konieczność dokonania rozgraniczenia również z tą działką powstała, bowiem dział spadku nie może zastąpić rozgraniczenia”. Dokonując rozgraniczenia Sąd meriti uwzględnił stan

prawny, które to kryterium ma pierwszeństwo przed innymi wskazanymi w art. 153 kc. Oparł się w tej mierze na opinii biegłego T. D. i stwierdził, że „ustalona w 2001 roku granica nie odbiega również od granicy ustalonej przez biegłego. Oznacza to, że taki sposób ustalenia granicy uwzględnia wszystkie zdarzenia prawne (w tym dział spadku), które mają wpływ na zakres co do powierzchni sąsiadujących ze sobą nieruchomości”. Uzasadniając rozstrzygnięcie o kosztach sądowych Sąd a quo wskazał, że dotyczyły one ostatniej opinii biegłego T. D.. Koszty jej sporządzenia wyniosły 4724,78 zł. Rozdzielone one zostają pomiędzy najbardziej zainteresowane strony tego postępowania. Zważywszy, że jego inicjatorką była I. S. to ją powinna obciążać największa część kosztów – tzn. połowa (23362,39 zł). Pozostałą część Sąd podzielił równo między czwórką uczestników postępowania. Nie została wyjaśniona prawna podstawa tego rozstrzygnięcia. Sąd Rejonowy zasygnalizował natomiast, że o kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 1 kpc.

Apelację od tego postanowienia wniosła wnioskodawczyni I. S. zaskarżając je w całości. Domagając się jego uchylenia i – jak się wydaje - przekazania sprawy do ponownego rozpoznania zarzuciła, że brak było podstaw do rozgraniczenia w oparciu o stan prawny. Jego podstawą miałyby być „rozgraniczenie” dokonane w sprawie sygn. akt Sądu Rejonowego we Włocławku I Ns 1674/00

o dział spadku po M. K. (3). Jednakże już Sąd Okręgowy we Włocławku po rozpoznaniu apelacji od pierwszego wydanego w sprawie postanowienia w uzasadnieniu swojego postanowienia z dnia 29 listopada 2012 roku jednoznacznie stwierdził, że nie ma żadnych podstaw do przyjęcia jako stanu prawnego wspomnianego „rozgraniczenia”. Kwestionowane obecnie orzeczenie w istocie powiela poprzednie i jest obarczone tym samym błędem.

I. S. w odrębnym (złożonym przed wniesieniem apelacji) zażaleniu zakwestionowała również rozstrzygnięcie o nieuiszczonych kosztach sądowych, zawarte w punkcie II postanowienia z 5 września 2017 roku. Zarzuciła, że kwota przyznana biegłemu T. D. za sporządzenie opinii jest znacznie zawyżona i nieadekwatna do nakładu jego pracy. Powołując się na powyższe załącza wniosła o uchylenie tej części postanowienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja skutkuje koniecznością uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Przed odniesieniem się do zasadności zarzutu apelacyjnego należy

w pierwszej kolejności zwrócić uwagę na zakres przedmiotowy postępowania rozgraniczeniowego oraz kwestię szeroko rozumianego kręgu jego uczestników. Jak wyjaśnił już to Sąd Okręgowy we Włocławku w uzasadnieniu postanowienia z 29 listopada 2012 roku sygn. I Ca 172/12 osoby, które wszczęły postępowanie rozgraniczeniowe przed organem administracyjnym pozostają wnioskodawcami przed Sądem. Oczywiście mogą tu zaistnieć określone zmiany z uwagi na następstwo prawne (zarówno pod tytułem uniwersalnym jak i szczególnym). W rozpatrywanej sprawie wnioskodawczynią w postępowaniu administracyjnym – przy czym wniosek o rozgraniczenie dotyczył nieruchomości

o ówczesnym numerze geodezyjnym (...) (nie posiadała ona urządzonej księgi wieczystej) - była I. S.. Jednym z wnioskodawców był także S. K., którego następcą prawnym jest D. K.. W wyniku dokonanego podziału nieruchomości (...) (postanowieniem Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 20 lutego 2002 roku sygn. akt I Ns 1674/00) doszło do utworzenia dwóch nieruchomości – oznaczonej numerem (...) (objętej księgą wieczystą (...), której jedyną właścicielką jest D. K.) i numerem (...) (nie posiadającej utworzonej księgi wieczystej i stanowiącej własność I. S.. Oznacza to, że w chwili obecnej wnioskodawczyniami są zarówno I. S. jak i D. K.. Stąd też zaistniała konieczność sprostowania w tym zakresie rubrum kwestionowanego postanowienia na podstawie art. 350 § 1 i 3 kpc

w zw. z art. 13 § 2 kpc.

Jeżeli chodzi o zakres przedmiotowy to trzeba powtórzyć za Sądem Okręgowym, że granice kognicji Sądu w sprawie o rozgraniczenie wyznacza decyzja o umorzeniu postępowania administracyjnego i przekazania sprawy do rozpatrzenia Sądowi.

Z decyzji z 18 lipca 2003 roku Burmistrza Miasta K. jednoznacznie wynika, że Sądowi została przekazana sprawa o rozgraniczenie nieruchomości (...) ze wszystkimi przylegającymi działkami (oznaczonymi wówczas numerami geodezyjnymi (...)). Aczkolwiek w postępowaniu administracyjnym nawiązano do numerów działek to jednak trzeba zwrócić uwagę, że rozgraniczeniu podlegają nieruchomości w znaczeniu wieczystoksięgowym, a nie poszczególne działki. Nieruchomość oznaczona numerem (...) posiada urzędową księgę wieczystą (...), w której jako właściciele ujawnieni są J. i J. małż. S., a której własność – w wyniku spadkobrania – przeszła na M. K. (1)

i A. S.. Z kolei działka (...) wchodzi w skład większej nieruchomości (składającej się z kilku działek), objętej księgą wieczystą (...),

a której właścicielami są małż. Z.. Dokonując rozgraniczenia w sentencji stosownego postanowienia należy posługiwać się oznaczeniami księgi wieczystej (jeżeli taka naturalnie jest dla nieruchomości prowadzona), a nie poszczególnych działek geodezyjnych, jak zrobił to Sąd Rejonowy w zaskarżonym postanowieniu. Powracając do poprzedniego wątku to Sąd meriti nie zastosował się do powyższych reguł, gdyż rozgraniczył tylko nieruchomość (...) z nieruchomością (...) i (...), oraz – zupełnie niepotrzebnie, gdyż nie było to przedmiotem sprawy – z nieruchomością (...). Tymczasem rozgraniczenie cały czas dotyczy także nieruchomości oznaczonej numerem (...) (księga wieczysta (...)) poza - jak przed chwilą zaznaczono – z działką (...). Już to sprawia, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

Przekazanie sprawy o rozgraniczenie Sądowi przez organ administracyjny obliguje Sąd do wydania rozstrzygnięcia w pełnym zakresie, a nie tylko fragmentarycznie. Celem rozgraniczenia jest bowiem kompleksowe wyznaczenie zakresu (zasięgu) prawa własności poszczególnych właścicieli. Postanowienie o rozgraniczeniu ma w tych warunkach charakter integralny i nie można pozostawić poza rozstrzygnięciem niektórych spornych granic, skoro zostało to poddane pod osąd. Oczywiście – i to także sygnalizował Sąd odwoławczy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 29 listopada 2012 roku – podział nieruchomości (...) nie jest obojętny dla przebiegu postępowania rozgraniczeniowego. Wnioskodawca zawsze może np. cofnąć wniosek w całości lub w części, co skutkuje odpowiednim umorzeniem postępowania (art. 355 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc). Czynności dyspozycyjne są możliwe w takiej części, w jakiej wnioskodawca ma interes prawny w dokonaniu rozgraniczenia tj. w stosunku do nieruchomości przyległych. I. S. oświadczyła (k. 97), że kwestionuje przebieg granicy działki (...) z działką (...). Zdaje się z tego wynikać, że nie widzi ona potrzeby rozgraniczenia tej nieruchomości z nieruchomością będącą własnością Skarbu Państwa, objętą księgą wieczystą (...), w skład której wchodzi m.in. działka o numerze ewidencyjnym (...) (ul. (...)). Niezbędnej jest jednak odebranie od niej i D. K. jednoznacznych stanowisk procesowych, co będzie implikowało dalsze czynności.

Przechodząc do zarzutu apelacji to był on w pełni uzasadniony. Sąd a quo zaskarżone rozstrzygnięcie oparł na pierwszym z hierarchicznie ukonstytuowanych kryteriów rozgraniczenia z art. 153 kc, tj. ustalił granice według stanu prawnego (jednym z fundamentów sądowego rozgraniczenia jest bezwzględne przestrzeganie kolejności zastosowanych kryteriów, którymi ma się kierować Sąd dokonujący rozgraniczenia). Oparł się w tej mierze na opinii biegłego T. D. z „10 lipca 2017 roku” (w rzeczywistości z 7 lipca 2017 roku). Przeoczył jednak najwyraźniej, że zdaniem biegłego stan prawny wynika jedynie

z postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku z 20 lutego 2002 roku, sygn. akt

I Ns 1674/00. Tymczasem w uzasadnieniu postanowienia z 29 listopada 2012 roku sygn. I Ca 172/12 Sąd Okręgowy we Włocławku dokonał oceny przydatności do rozgraniczenia przywołanego postanowienia jako podstawy przyjęcia stanu prawnego jednoznacznie stwierdzając, że brak było podstaw do oparcia rozstrzygnięcia

w niniejszej sprawie na treści postanowienia o dziale spadku po M. K. (3) . Zgodnie z treścią przepisu art. 386 § 6 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc przed nowelizacją, która weszła w życie 7 listopada 2019 roku ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu postanowienia co do istoty sprawy wiązą zarówno Sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i Sąd II instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie ulega wątpliwości, że Sąd Rejonowy w ogóle pominął ten przepis, co doprowadziło do jego rażącego naruszenia wskutek niezastosowania i w konsekwencji skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy. Przesłanka „nierozpoznania istoty spraw” zachodzi bowiem także wówczas, gdy Sąd zaniechał zbadania właściwej materialnej podstawy żądania, bezpodstawnie opierając się na niewłaściwej. Inaczej mówiąc o nierozpoznaniu sprawy można mówić wówczas wtedy, gdy rozstrzygnięcia zostało oparte na założeniach wadliwych i nie dających się zaakceptować przesłankach, co sprawie, że pomija konieczną ocenę istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności. W świetle dotychczasowych ustaleń jest rzeczą oczywistą, że nie istniała możliwość dokonania rozgraniczenia w oparciu o stan prawny, co nakładało na Sąd I instancji obowiązek poczynienia ustaleń i rozważenia adekwatnego do realiów niniejszej sprawy kryterium rozgraniczenia tj. ostatniego stanu spokojnego posiadania lub – w dalszej kolejności – uwzględnienie wszelkich okoliczności.

Trzeba w tym miejscu zwrócić uwagę, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez Sąd I instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej. W takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron (uczestników) wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 25 lipca 2019 roku I CZ 55/19 nie publ., LEX nr 2699557, z 8 marca 2017 roku IV CZ 130/16 nie publ., LEX nr 2269094 i z 5 grudnia 2012 roku I CZ 168/12 opubl. OSNC 2013/5/68). W rozpatrywanej sprawie brak jest ustaleń umożliwiających dokonanie rozgraniczenia wg. kryteriów ostatniego stanu posiadania czy przy uwzględnieniu wszelkich okoliczności.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy we Włocławku na podstawie art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc uchylił zaskarżone postanowienie

i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu we Włocławku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 108 § 2 kpc

w zw. z art. 13 § 2 kpc.

Zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach sądowych zawarte w punkcie II zaskarżonego postanowienia podlegało odrzuceniu jako niedopuszczalne (art. 370 kpc w zw. z art. 373 kpc i art. 397 § 2 kpc oraz art. 13 § 2 kpc). Jeżeli strona składa apelację to nie przysługuje jej odrębny środek zaskarżenia odnośnie kosztów procesu (postępowania) czy kosztów sądowych. Wniesienia apelacji sprawie, że przedmiotem kontroli Sądu odwoławczego są także rozstrzygnięcia co do tych kosztów. Wobec przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sąd I instancji powtórnie orzeknie w tym przedmiocie. Dodać jednak należy, że w żadnym razie nie można kwestionować ponownie wysokości przyznanego biegłemu wynagrodzenia za sporządzenie opinii, skoro zostało to wiążąco ustalone w innym postępowaniu wпадkowym.

Na zakończenie Sąd odwoławczy pragnie dodać, że zaistniałe

w przedmiotowej sprawie kwestie proceduralne związane ze śmiercią w trakcie postępowania apelacyjnego I. S. zostały wyjaśnione w zasadniczych powodach rozstrzygnięcia postanowienia z 13 stycznia 2021 roku (k. 1282). Niezbędne jest jednak przypomnienie, że wnioskodawcą w sprawie o rozgraniczenie po zainicjowaniu postępowania przed organem administracyjnym pozostaje osoba, która złożyła wniosek o przeprowadzenie rozgraniczenia (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 30 października 2014 roku III CZP 48/14 opubl. OSNC 2015/32/27). Jeżeli taka osoba zmarła to w jej miejsce wstępują następcy prawni. Oznacza to, że w zaistniałej sytuacji wnioskodawcami są obecnie sukcesorzy I. S. i S. K. (jego córka D. K.).

SSO Lucyna Samolińska SSO Mariusz Nazdrowicz SSO Aneta Sudomir-Koc